

Sygn. akt III AUa 457/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Marcjanna Górską (spr.)
Sędziowie:	SA Elżbieta Czaja SA Krystyna Smaga
Protokolant: sekr. sądowy Bożena Karczmarz	

po rozpoznaniu w dniu 26 czerwca 2013 r. w Lublinie

sprawy D. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 19 stycznia 2012 r.

w sprawie VI U 1527/11

w przedmiocie wypłaty emerytury

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 21 marca 2013 r. sygn. akt VI U 1829/12

zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że oddala skargę.

Sygn. akt III AUa 457/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 stycznia 2012 roku w sprawie VI U 1527/11 Sąd Okręgowy w Radomiu oddalił odwołanie wnioskodawczyni od decyzji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. wstrzymującej wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 r.

W skardze z dnia 21 grudnia 2012 r. wnioskodawczyni D. G. wniosła o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Radomiu, powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r..

Wyrokiem z dnia 21 marca 2013 roku Sąd Okręgowy w Radomiu zmienił częściowo wyrok Sądu Okręgowego z dnia 19 stycznia 2012 roku wydany w sprawie VI U 1527/11 oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 11 października 2011 roku i ustalił D. G. prawo do wypłaty emerytury od 1 października 2011 roku do 21 listopada 2012 roku oraz uchylił wyrok w pozostałym zakresie i morzył postępowanie.

Sąd ustalił, że wnioskodawczyni D. G. nabyła prawo do emerytury od dnia 1 września 2008 r. W tej dacie pozostawała w stosunku pracy w Powiatowym Urzędzie Pracy w R.. Emerytura nie była jej wypłacana, gdyż nie rozwiązała stosunku pracy. Wypłata przyznanej emerytury nastąpiła od dnia 1 marca 2009 r. Decyzją z dnia 11 października 2012 r. pozwany organ rentowy wstrzymał wnioskodawczyni wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 r., z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia. Wyrokiem z dnia 19 stycznia 2012 roku w sprawie VI U 1527/11 Sąd Okręgowy w Radomiu oddalił odwołanie od decyzji.

Wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 28. ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Oceniając ustalony wyżej stan faktyczny Sąd Okręgowy stwierdził, że skarga o wznowienie postępowania, złożona przez wnioskodawczynię, jest dopuszczalna. Stosownie bowiem do treści art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Z kolei w świetle art. 407 § 2 k.p.c. w sytuacji określonej w art. 401¹ skargę o wznowienie wnosi się w terminie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Wnioskodawczyni wniosła skargę, w wymaganym terminie, jak również wskazała podstawę warunkującą jej dopuszczalność.

Sąd wskazał, że podstawę orzeczenia wydanego w sprawie wnioskodawczyni stanowił art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Badając zgodność z Konstytucją art. 28 cyt. ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych (...), Trybunał Konstytucyjny powiązał treść tego przepisu z treścią art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wskazując, iż przepisy te nie znajdują zastosowania do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oceniając skutki wyroku Trybunał wypowiedział się, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury, nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. W stosunku do tych osób przepis art. 28 cyt. ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych w zakresie w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy emeryturach i rentach z FUS utracił moc z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw, czyli z dniem 22 listopada 2012 r. (Dz.U. z 2012 roku, poz. 1285).

Sąd podkreślił, że w świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją oznacza, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok Trybunału ma skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu. Na poparcie prezentowanego stanowiska Sąd powołał postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2008 r. - V CO 43/08 LEX nr 564856 oraz wyrok z dnia 21 listopada 2006 r. II PK 42/06 -LEX nr 950622).

Sąd wskazał, że w stosunku do ubezpieczonych objętych rozstrzygnięciem Trybunału należy zatem dokonać rekonstrukcji stanu prawnego, powracając do stanu jaki obowiązywał zanim do ustawy o emeryturach i rentach z FUS został dodany art. 103a cytowanej ustawy. Podniósł mianowicie, że przed wprowadzeniem tego przepisu nie istniał wymóg rozwiązania stosunku pracy celem realizacji prawa do emerytury.

Ustawą z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz.U. Nr 228, poz.1507) uchylony został z dniem 8 stycznia 2009 r. ust. 2a art. 103 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (art. 37 pkt 5b cyt. ustawy). Przepis ten stanowił, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Od dnia 1 stycznia 2011 r. przepis ten ponownie został wprowadzony do ustawy o emeryturach i rentach z FUS jako art. 103a - z mocy art. 6 pkt 2 w zw. z art. 30 cyt. ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych (...).

Sąd zauważył, że ubezpieczonym, którzy nabyli prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. była wypłacana emerytura, mimo kontynuowania zatrudnienia u pracodawcy, na rzecz którego wykonywali je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, gdyż nie obowiązywały w tym zakresie żadne ograniczenia. W związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego prawo do wypłaty emerytury dla tej grupy ubezpieczonych zostało zachowane.

Przepis art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS znajdował zastosowanie do emerytur przyznanych przed dniem jego wejścia w życie - poczynając od dnia 1 października 2011 r., dlatego też od tej daty organ rentowy wstrzymał wnioskodawczyni wypłatę emerytury. Tym samym od tej daty wnioskodawczyni zachowała prawo do wypłaty emerytury.

Sąd Okręgowy stwierdził nadto, że sprawa niniejsza budzi wątpliwości prawne, gdyż wnioskodawczyni miała przyznane prawo do emerytury od dnia 1 września 2008r. Uzasadnienie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego wskazuje, że dotyczy ono ubezpieczonych, którzy nabyli prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Sąd Okręgowy dokonał rozszerzającej wykładni uzasadnienia i uznał, że dotyczy ono także osób, wobec których podjęto wypłatę emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Wnioskodawczyni była wypłacana emerytura od dnia 1 marca 2009 roku, mimo kontynuowania zatrudnienia u pracodawcy, na rzecz którego wykonywała ją bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury.

Z tych względów i na podstawie art. 412 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy uwzględniając skargę zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i ustalił wnioskodawczyni prawo do wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012 r., zaś za okres objęty żądaniem wypłaty świadczenia od dnia 22 listopada 2012r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Radomiu i w tym zakresie umorzył postępowanie w trybie art. 477 k.p.c. Zgodnie z treścią tego przepisu zmiana przez organ rentowy zaskarżonej decyzji przed rozstrzygnięciem sprawy przez sąd - przez wydanie " decyzji uwzględniającej w całości lub w części żądanie strony - powoduje umorzenie postępowania w całości lub w części. Pozwany zaspokoił częściowo żądanie skarżącej podejmując wypłatę emerytury od dnia 22 listopada 2012 r., zatem w tym zakresie postępowanie podlega umorzeniu. Jednocześnie Sąd zaznaczył, że kwestia odsetek będzie mogła być rozpatrywana w sposób stanowczy dopiero po uprawomocnieniu się przedmiotowego wyroku.

Apelację od tego wyroku złożył Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.. Zaskarżając wyrok w części dotyczącej przyznania prawa do emerytury od dnia 1 października 2011 roku do 21 listopada 2012 roku zarzucił mu naruszenie prawa materialnego, t.j. art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku (sygn.. akt K 2/12) poprzez zmianę zaskarżonej decyzji z dnia 11 października 2011 roku i przyznanie prawa do emerytury od dnia 1 października 2011 roku, t.j. od dnia jej zawieszenia.

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie skargi o wznowienie postępowania zakończonym prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 19 stycznia 2012 roku w sprawie VI U 1521/11 (winno być 1527/11).

W uzasadnieniu apelacji skarżący przeprowadził analizę problematyki dotyczącej skuteczności prawnej orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, zwracając uwagę na złożoność tego zagadnienia. Zauważył mianowicie, że regulacje zawarte w Konstytucji, w tym w art. 190, który określa moc obowiązującą i skutki orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, są niejasne, nieprecyzyjne a przede wszystkim stwarzają możliwość rozbieżnych interpretacji w odniesieniu do skutków orzeczeń Trybunału.

Skarżący podniósł, że na rzecz prospektywnego działania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przemawia regulacja art. 190 ust. 3 Konstytucji pozwalająca na określenie terminu utraty mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu. Orzeczenie Trybunału ma charakter prawotwórczy, a utrata mocy obowiązującej nie oznacza unieważnienia istniejącego wcześniej stanu prawnego, które prowadziłyby do automatycznego unicestwienia z tą chwilą wszystkich wcześniejszych konsekwencji prawnych. Konkludując, organ rentowy wskazał, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku jest konstytutywne, obowiązujące od dnia wejścia w życie, zaś skutki prawne wywołuje tylko na przyszłość, t.j. od dnia ogłoszenia w Dzienniku Ustaw, w szczególności w sytuacji, gdy Trybunał Konstytucyjny bezpośrednio w wyroku nie określił skutków czasowych swojego orzeczenia, t.j. momentu utraty mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją.

Nadto na poparcie swojego stanowiska skarżący powołał wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 września 2012 roku, sygn. akt III AUa 117/12 oraz stanowisko Trybunału Konstytucyjnego wyrażone w wyroku z dnia 7 lutego 2006 roku, SK 45/04, dotyczącym uznania przepisu art. 103 ust. 2a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS za zgodny z Konstytucją, że ingerencja ustawodawcy w rozpoznawanym przypadku nie polega na zniesieniu nabytego prawa do emerytury ani na zmniejszeniu jego zakresu, ale jedynie na wprowadzeniu dodatkowych warunków jego realizacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna w sposób skutkujący zmianą zaskarżonego wyroku i oddaleniem skargi. Słuszny okazał się zarzut apelacji dotyczący naruszenia prawa materialnego aczkolwiek w inny sposób aniżeli w niej wskazany.

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy nie było podstaw do przyjęcia zasadności skargi o wznowienie postępowania zakończonym wyrokiem Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 19 stycznia 2012 roku. Oznacza to, że zaskarżony wyrok wydany został z naruszeniem prawa materialnego, t.j. art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.).

W sprawie nie budzi wątpliwości fakt, że ubezpieczona domagając się wznowienia postępowania jako podstawę skargi wskazała wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie K 2/12, t.j. podstawę określoną w art. 401¹ k.p.c.. Przepis ten stanowi, że można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

Wskazany w skardze wyrok Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 roku nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony

zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

Jak wynika zatem z treści cytowanego orzeczenia, niekonstytucyjność wskazanych w nim przepisów stwierdzona została w zakresie, w jakim znajdują zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku bez konieczności rozwiązania stosunku pracy.

Ocena zasadności skargi wymagała zatem ustalenia, czy wnioskodawczyni spełnia warunki pozwalające przyjąć, że należy do wskazanego wyżej kręgu ubezpieczonych, objętych wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego.

Analiza dokonanych przez Sąd pierwszej instancji prawidłowych ustaleń faktycznych prowadzi do wniosku, że wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, nie było podstaw do uwzględnienia skargi i w efekcie zmiany wskazanego wyżej prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu oraz poprzedzającej go decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Poza sporem bowiem jest, że ubezpieczona prawo do emerytury nabyła od 1 września 2008 roku, a więc w okresie obowiązywania art. 103 ust. 2a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przepis ten obowiązujący do dnia 7 stycznia 2009 roku stanowił, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Oznacza to, że D. G. prawo do emerytury nabyła wprawdzie przed 1 stycznia 2011 roku, jednakże prawo do tego świadczenia, rozumianego jako prawo do jego realizacji (a więc w znaczeniu przypisanym przez Trybunał) nabyła w okresie, kiedy istniała konieczność rozwiązania stosunku pracy.

Stwierdzić w tym miejscu należy, że taka właśnie treść orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego została potwierdzona w jego pisemnym uzasadnieniu dotyczącym skutków wyroku, gdzie w sposób wyraźny i jednoznaczny stwierdza się, że „obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą – jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury – nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku”, a więc po uchyleniu cytowanego wyżej art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a przed wejściem w życie art. 103a tej ustawy dodanego powołaną już wcześniej ustawą z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Zauważyć dodatkowo należy, że gdyby wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczył wszystkich ubezpieczonych, którzy prawo do emerytury nabyli przed 1 stycznia 2011 roku, to dokonując wykładni jego skutków, nie zakreślałby wskazanego wyżej przedziału czasowego dla nabycia tego prawa (od stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku). Poza tym tak wykładnia treści omawianego orzeczenia koresponduje z wywodami zawartymi we wcześniejszych rozważaniach Trybunału (pkt 7.2. uzasadnienia), gdzie oceniając sytuację osób, które nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku z punktu widzenia zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz bezpieczeństwa prawnego obywateli, Trybunał stwierdził, że „należy dojść do wniosku, że gdyby w momencie przejścia na emeryturę osoby te wiedziały, iż będą musiały przerwać zatrudnienie, aby uzyskać świadczenie emerytalne, to w chwili osiągnięcia wieku emerytalnego zrezygnowałyby ze złożenia wniosku o ustalenie prawa do emerytury i kontynuowałyby zatrudnienie”. Oceny powyższej nie podważa stanowisko organu rentowego, który podjął wypłatę emerytury wnioskodawczyni od dnia 22 listopada 2012 roku

Reasumując powyższe Sąd Apelacyjny uznał, że niekonstytucyjność przepisów stwierdzona wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku, sygn. akt K 2/12 nie ma wpływu na treść objętego skargą wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 19 stycznia 2012 roku, co powodować musiało zmianę zaskarżonego apelacją wyroku i oddalenie skargi.

W zaistniałym stanie rzeczy bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy pozostają wywody apelacji odnoszące się do kwestii stosowania w stosunku do wnioskodawczyni art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1229 ze zm.)

zakwestionowanego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie K 2/12 w okresie poprzedzającym jego wejście w życie, co zwałania Sąd odwoławczy z obowiązku dokonywania ich oceny.

Mając te wszystkie względy na uwadze i z mocy art. 386 § 1 kpc Sad Apelacyjny orzekł jak w wyroku.